ולא מילה שלא בזמנה. דאי לא ממעט קרא אתיא בק"ו לדחות ומה צרעת שדוחה את העבודה ועבודה דוחה את השבת מילה אף שלא בזמנה דוחה אותה אפילו במקום בהרת יקון בהרתו שבת שנדחת מפני עבודה אינו דין שתהא מילה דוחה ואתא קרא ומיעטה דכיון דשלא בזמנה היא כגון גר שנתגייר וקטן שנאנס אביו ועבר זמנה נשהויה למחר. וגבי שריפת פסול קדשים נמי כמילה שלא בזמנה דאפשר לשהוייה דמי: **שכאן דיום טוב עשה הוא.** דמשמע שבות והוה ליה י"ט עשה ולא תעשה: **מתני' כל הנאכל בשור הגדול וכו'.** שכבר הוקשה כל מה שעתיד להקשות בו: **יאכל בגדי הרך.** ראוי לאכילה בפסח בן שמנה ימים אבל מה שאין נאכל בשור הגדול אין נמנין עליו בפסח אע"פ שעכשיו רך הוא עתיד להקשות בסופו: **וראשי כנפים והסחוסים.** שקורין טיבר"ס שברא"ש גף הכתף אשפרלו"ן והסחוסין שאר הסחוס שבו כגון תנוך האוזן והסחוסי המזה והלגעות הקטנות שבסוף השדרה: **גמ' וי"א אף ראשי כנפים והסחוסין.** הואיל ובשור הגדול גופיה מתאכלו בשליקה בישול יתר: **מה הן קדמי והכי קאמר כל הנאכל בשור הגדול בשליקה יאכל בגדי הרך לני ומה הן ראשי כנפים והסחוסין: גידים שסופן להקשות.** גידי לואר ובגדי וטלה הן רכים אבל אם היה מזקין סופן להיות קשים: **ר' יוחנן אומר כו'.** וגידים הרכין דקתני בהך ברייתא נידונין כבשר לר' יוחנן משמע לי' דרכין השתא ולריש לקיש משמע ליה בשאר גידים דרכין לעולם: **הני אין.** דס"ד מדפרישׁ מה הן דוקא קאמר: **הני מ"ט.** פירושא הוא ומסקנא דתירוצא: **עגל הרך.** מפרש בהעור והרוטב[ח] כל זמן שיונק ועור ראשו רך מולגין אותו ונאכל עמו: **מהו שיטמא.** טומאת אוכלין בתר השתא אזלינן ומטמא או בתר בסוף אזלינן ואינו מטמא: **לא חש לקמחיה.** למה שהוא טוחן אם חטין אם פסולת: **הא דדר ביה ר' יוחנן.** מהא דגידין שסופן להקשות כדאמר בשילהי בהמה המקשה (חולין עז.) ופשטינן לה מהעור והרוטב דכי פשיט ליה רבי יוחנן עלה דהיא אין מטמא ואותביה ריש לקיש ממתני' דהעור והרוטב דקתני אילו שעורותיהם כבשרן עור הראש של עגל הרך אלמא דבתר השתא אזלינן וא"ל רבי יוחנן אל תקניטני באותה משנה שבלשון יחיד אני שונה אותה אלמא מעיקרא הוה סמיך ר' יוחנן עליה ופליג בגידין שסופן להקשות ואידכר דיחידאה היא והדר ביה: **מתני' אבל המוחיר בטהור.** אפילו בטהור והשובר בטמא אינו לוקה[ח] המותיר משום לא תותירו ולא שובר בטמא משום לא תשברו וטעמא מפרש בגמרא: **גמ' הא הכתוב כו'.** כל לאו שניתק לעשה אין לוקין עליו דמשמע זו היא תקנתו אם תעבור על הלאו עשה זאת והינגל ועוד דלא דמי ללאו דחסימה שהמלקות נסמך לו[ט]: המי

ולא מילה שלא בזמנה הבאה מק"ו רב אשי אמר [1]שבתוך די"ט עשה הוא ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה: **מתני'** כל הנאכל בשור הגדול יאכל בגדי הרך וראשי כנפים והסחוסים: **גמ'** רבה רמי תנן כל הנאכל בשור הגדול יאכל בגדי הרך ושאינו נאכל לא אימא סיפא ראשי כנפים והסחוסים והא הני לא מתאכלי בשור הגדול אלא תנאי היא והכי קתני כל הנאכל בשור הגדול יאכל בגדי הרך ושאינו נאכל לא וי"א אף ראשי כנפים והסחוסים רבא אמר מה הן קתני והכי קתני [א]כל הנאכל בשור הגדול בשלקא יאכל בגדי הרך בצלי ומה הן ראשי כנפים והסחוסי' תניא כוותיה דרבא כל הנאכל בשור הגדול בשלקא יאכל בגדי הרך בצלי ומה הן ראשי כנפים והסחוסים וגידין הרכין נידונין כבשר [ב]איתמר גידין שסופן להקשות רבי יוחנן אמר נמנין עליהן בפסח ריש לקיש אמר [2]אין נמנין עליהן בפסח ר' יוחנן אמר נמנין עליהן בתר השתא אזלינן ריש לקיש אמר אין נמנין עליהן בתר בסוף אזלינן איתיביה ריש לקיש לר' יוחנן כל הנאכל בשור הגדול יאכל בגדי הרך ומה הן ראשי כנפים והסחוסים הני אין אבל גידין שסופן להקשות לא א"ל תנא הני וה"ה להנך הני מ"ט דהא מתאכלי בשור הגדול בשלקא הנך נמי מתאכלי בשור הגדול בשלקא א"ל ר' ירמיה לרבי אבין כי אזלת לקמיה דר' אבהו רמי ליה מי אמר רבי יוחנן גידין שסופן להקשו' נמנין עליהן בפסח אלמא בתר השתא אזלינן והא [ג]בעא מיניה ריש לקיש מרבי יוחנן עור הראש של עגל הרך מהו שיטמא ואמר לו אין מטמא אלמא בתר בסוף אזלינן א"ל [ג]דרמא לך הא לא חש לקמחיה הא הדר ביה רבי יוחנן לגבי דריש לקיש וא"ל [ד]אל תקניטני שבלשון יחיד אני שונה אותה: **מתני'** [3]השובר את העצם בפסח הטהור הרי זה לוקה ארבעים [ה]אבל המותיר בטהור והשובר בטמא אינו לוקה את הארבעים: **גמ'** בשלמא מותיר בטהור [ו]דתניא [2]לא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר וגו' בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר שאין לוקה דברי רבי יהודה רבי יעקב אומר לא מן השם הוא זה אלא משום דהוה ליה לאו שאין בו מעשה ואין לוקין עליו אלא שובר בטמא מנלן דאמר קרא [3]ועצם לא תשברו בו [ז]בו בכשר ולא בפסול ת"ר ועצם לא תשברו בו בו בכשר ולא בפסול ר' אומר [3]בבית אחד יאכל ועצם לא תשברו בו כל הראוי לאכילה יש בו משום שבירת עצם ושאין ראוי לאכילה אין בו משום שבירת עצם מאי בינייהו א"ר ירמיה פסח הבא בטומאה איכא בינייהו למ"ד כשר האי

ולא מילה שלא בזמנה דאתיא בק"ו. פירש בקונ' ומה צרעת שדוחה את העבודה ועבודה דוחה את השבת וקשה דרבא ליה הלא ק"ו בפ' ר' אליעזר דמילה (שבת קלב:) דקסבר דהא דצרעת דוחה עבודה לא משום חומרא דצרעת אלא משום דגברא דלא מזי ור"מ פי' ק"ו ומה אוכל נפש שלא נכרתו עליו י"ג בריתות דוחה י"ט כו' ויש להשיב מה לאוכל נפש שכן מצוה עובדת שלמחר לא יהיה מצוה עליה ואומר ר"י דאיכא למיעבד ק"ו מנדריס ונדבות דדחו י"ט אע"פ שלא נכרתו עליהן י"ג בריתות וסבר רבא דקריבין בי"ט ואיכא למיפרך מה לנדריס ונדבות שכן צורך גבוה כדפריך בפ' ר' אליעזר דמילה (שם דף קלא.) מה לעומר ושתי הלחם כו' דלאו חובה ניהו ואפילו חטאות ואשמות לא מיקרו צורך גבוה כיון דאי לאו דחטאת לא בעו לאיתויינהו ונראה דרבא אית ליה הא דרב אשי די"ט עשה ולא תעשה ולהכי אינטריך ק"ו דאי לאו ק"ו לא הוה צריך למיסר וכן משמע בפ"ק דביצה (דף ח:) דפריך גבי אפר כירה מוכן לודאי כו' סוף סוף י"ט עשה הוא ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה אלא אמר רבא כו' משמע דרבא אית ליה די"ט עשה הוא והשתא לבדו לא אינטריך לפריפת קדשים אלא על מילה דאיכא ק"ו אמר רבא פרק [ט](אם לא הביא) (דף קלג.) וגמרא מייתי לה הכא אפריפת קדשים דממילא ממעטי ורב אשי לא קאי למיפלג ארבא אלא מילתא דנפשיה קאמר ואקדשים קאי ואפילו אמילה דמשמע באם לא הביא דלית ליה קל וחומר: **גידין שסופן להקשות.** פי' בקונ' גידי לואר ואין גראה לריב"א דהא משמע דהשתא הם רכים כבשר לגמרי ואפי' ר"ל לא פסיל להו אלא משום בסוף ולעיל קאמר אלא פשיטא בגידי לואר משמע שהם רגילין להיות נותר ואין ראוין ליאכל כמו עצמות אלא נראה דהיינו גידי שדרה וגידים הרכים דקתני בברייתא איירי בגידי בשר דלב"ע הוו כבשר:

הואיל ומתאכלי בשור הגדול בשלקא. והשתא [א]לא אזיל רבי יוחנן בתר השתא אלא בדבר הנאכל בשור הגדול בשלקא [ב] וא"ת ור"ל מאי פריך ליה לר' יוחנן אדרבה תיקשי לדידיה דמוכח בברייתא דבדבר הנאכל בשור הגדול בשלקא אזלינן בתר השתא ויש לומר דסבר ר"ל דראשי כנפים והסחוסין יש עליהם שם בשר יותר מבגידים[ג] ופריך לרבי יוחנן מדלא נקט בברייתא גידים דהוי רבותא טפי ור' יוחנן משני דאין רבותא כלל מה שאין בהן טעם בשר כל כך דהא אם היו רכים לעולם לא היה פוסלן הילכך כיון דמתאכלי בשלקא נימנין עליהן כמו ראשי כנפים והסחוסים ורשב"א מפרש טעמא דריש לקיש דגידים לא דמו לראשי כנפים והסחוסים דגידים סופן להקשות בגדי עצמו אבל ראשי כנפים והסחוסים אין סופם להקשות בגדי לעולם אלא בשור הגדול דוקא ולא שיך למיזל בהו בתר בסוף כיון דבגדי וטלה הם רכים לעולם: **הא** הדר ביה ר' יוחנן. פירוש מהך דשמעתין כדמוכח בפרק בהמה המקשה (חולין עז.) וקשה לר"י לר"ל דאותביה לר' יוחנן מהאיך שעורותיהן כבשרן תיקשי לנפשיה דקסבר גבי פסח בתר בסוף אזלינן והתם אזיל בתר השתא וי"ל שאפי שבעור ראש של עגל הרך יש לו טעם בשר הרבה מגידין וריב"א אומר דבירושלמי פריך דר"ל אר"ל ומשני טעמא דר"ל מקרא ואכלו את הבשר (שמות יב) ולא גידין[ד] ובעור הראש של עגל הרך אזיל בתר דהשתא והכא הוי גזירת הכתוב[ה]: היתה

עגל הרך מהו שיטמא, ואמר ליה אינו מטמא, דאלמא בתר בסוף אזלינן. אמר ליה ר' אבהו דרמא לא חש לקמחיה, כלומר אכילתו להפסד הולכת שאינו מתעסק בתורה כראוי לה. בפירוש הדר ר' יוחנן ואמר לריש לקיש בעידנא דאקשינן עליה והתנן אלו שעורותיהן כבשרן ואחד מהן עור הראש של עגל הרך, אמר לו ר' יוחנן משנה זו דברי יחיד הן דברי אלעזר בן יהודה איש אבלים מר' יעקב הם ומפורש בפ' העור והרוטב כי אמר לו רבי יוחנן אל תקניטני בלשון יחיד אני שונה אותה. **מתני' אבל המותיר בטהור** כו'. בשלמא מותיר בטהור אינו לוקה דתניא לא תותירו ממנו עד בקר והנותר וגו', ובא הכתוב כו', לרבי יהודה כדאית ליה ולר' יעקב כדאית ליה. אלא שובר העצם בטמא מנא לן דלא לקי. ופשטינן לה מהא דת"ר ועצם לא תשברו בו בכשר ולא בפסול, ר' אומר בבית אחד יאכל ועצם לא תשברו בו, הטהור הראוי לאכילה יש בו שבירת עצם. ואמרינן מכדי תרוייהו אמרי דלא לקי מאי בינייהו. וחלקו בזה, ר' ירמיה אמר פסח

(ח) מולין דף עו:, ב) מולין דף קכב:, ג) [יומא מו. סוכה נד. ע"ז פרש"י יבמות מב:], ד) מולין שם דף עז. [נה: קלד.], ה) לעיל דף פג. שבועות ג: [מכות יח.], ו) סנהדרין דף סג. שבועות דף ג: מכות דף ד: ודף טז. מולין דף פב: ודף לא. קמא: תמורה דף ד:, ז) [לעיל ע. וש"נ], ח) [מולין קכב.], ט) [דכריס כה], י) [לא"ל ר' אליעזר],

תורה אור השלם

1. אַךְ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאָסְפָּכֶם אֶת תְּבוּאַת הָאָרֶץ תָּחֹגּוּ אֶת חַג יְיָ שִׁבְעַת יָמִים בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שַׁבָּתוֹן וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי שַׁבָּתוֹן: ויקרא כג לט
2. וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ: שמות יב י
3. בְּבַיִת אֶחָד יֵאָכֵל לֹא תוֹצִיא מִן הַבַּיִת מִן הַבָּשָׂר חוּצָה וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ: שמות יב מו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבל המומיר וכו' אינו נוקב לא המומיר:

מוסף רש"י

נמנין עליהן בפסח. דאפילו לא נמנה אדם עם החבורה אלא נאכול מהן יצא ידי אכילת פסח (חולין עז.). **לא חש לקמחיה.** למה שהוא טוחן אם חטין אם פסולת: **אל תקניטני.** להשיב לי ממנה (חולין קכב:). **שבלשון יחיד אני שונה אותה.** משנה, ולא בלשון סתם משנה (שם) כלומר יחידאה היא ולא סגירא לן כותיה (שם עז.). **המותיר בטהור.** בפסח טהור וכשר (שבועות ג:) ולא שכן בטמא (לעיל פג.). **והשובר.** את העצם (שבועות ג:). **והנותר ממנו עד בקר וגו'.** בפסח תשרפנו, עשה הוא ולאו שניתק לעשה אין לוקין עליו והמותיר בפסח פטור (חולין פב:). **בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה.** אם מותיר ועברת על לאו, בפסח תשרפנו, נתקן הכתוב בעשה זה מעונשן של שאר לאוין, לומר זה עונשו ותקנת עבירתו שישרפנו (שבועות ג:) דמשמע שזה עונשו של לאו שאם מותירו ישרפנו ויפטר (סנהדרין סג:) שהמעשה שאמור אחריו תקנתו וכפרתו על עבירת הלאו (מכות ד:). **לא מן השם הוא זה.** כלומר טעם זה אינו מן העיקר (סנהדרין סג:) לא מטעם זה הוא פטור (חולין פג.) אין טעם זה עיקר דלאו שניתק לעשה אין לוקין עליו, אלא מפני מה המומיר אינו לוקה לפי שהוא לאו שאין בו מעשה (מכות ד: וכנ"ל שבועות ג:). **דהוה ליה לאו שאין בו מעשה.** יש בו ולא אכל ומאליו נעשה נותר (חולין פג.).

פו א מיי' פ"י מהל' ק"פ הלכה ט:
פז ב מיי' שם הל' י:
פח ג מיי' שם הלכה ח:
פט ד מיי' שם והל' יח:

לעזי רש"י

טיברו"ס [טינרומ"ש]. סחוסים.
אשפרלו"ן [אישפלדו"ן]. עצם השכם.

מוסף תוספות

א. בעי ר' יוחנן תרתי ד.. תוס' שאנן. ב. דאי לאו הכי אכתי תיקשי ליה בריירתא. שם. ג. ויש להם יותר טעם. שם. ד. משמע לפי הירושלמי דבכל מקום אזיל בתר השתא בר מגבי פסח דכתיב קרא. תוס' חולין עז. ד"ה אל. ה. ולפי הירושלמי אית לן לפרש דהא דקאמר בתר בסוף אזלינן לא מסברא אלא מקרא. תוס' שאנן.

רבינו חננאל

אוכל נפש שאע"פ שהוא באזהרת שמחה ואינה מצוה דוחה יום טוב. מילה שאע"פ שהיא שלא בזמנה מצוה היא שנכרתו עליה י"ג בריתות וחייב כרת אם לא יומל, אינו דין שידחה יום טוב. ת"ל לבדו ולא מילה שלא בזמנה. ואם מילה שהיא מצוה והמבטלה לגמרי ענוש כרת. ולא עוד אלא שהיא מצוה שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות אינה דוחה יום טוב, כל שכן עשה של נותר שלא ידחה יום טוב שאפילו ביטלו לגמרי אינו ענוש כרת. **רב אשי** מפיק ליה מהאי דכתיב ביו"ט שבתון ולא תעשה מלאכה, נמצא ביו"ט עשה שבתון ולא תעשה כמשמעו, ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה.

מתני' כל הנאכל בשור הגדול יאכל בגדי הרך וראשי הכנפים והסחוסים כו'. וכי כל מי שאינו נאכל בשור הגדול אינו נאכל בגדי הרך, **והרי ראשי כנפים** והסחוסים שאינן נאכלין בשור הגדול שהן כעצמות ובגדי הרך נאכלין. ופריק רבא ואמר הכי קאמר כל הנאכל בשור הגדול שלוק יאכל צלי בגדי הרך, ומה הן ראשי כנפים והסחוסין. **תניא כותיה דרבא** כל הנאכל בשור הגדול בשלקא כו' עד וגידין הרכין נידונין כבשר. **איתמר גידין שסופן להקשות** ר' יוחנן אמר **נמנין עליהן בפסח דבתר השתא אזלינן,** והשתא רכין הן וכבשר הן. וריש לקיש פליג עליה ומותיב עליה ממתני', ושני ליה הכי תנא הני ראשי כנפים והסחוסין הואיל ומתאכלי בשור הגדול בשלקא, והוא הדין לגידים שסופן להקשות, דהני נמי מיתכלי בשור הגדול בשלקא. **רמי ליה** רבנן קמיה דר' אבהו. מי אמר ר' יוחנן גידין הרכין שסופן להקשות נמנין עליהן בפסח, אלמא כיון דמתאכלי השתא בתר השתא אזלינן וכבשר נינהו, והא בעיא מינה ריש לקיש מר' יוחנן עור הראש של